

ברכבת. לצידו ישב אחד מגדולי חסידי ליובאוויטש, וכדרכם של חסידים העבירו את הזמן בדברי תורה וסיפורי צדיקים. החסיד מליובאוויטש הרבה לספר בגדלותו של רבו כ"ק הרשב"י מליובאוויטש, והבחין שר' נחום מתפעל מדבריו. חסידי ליובאוויטש מאז ומקדם ראו ענין בכך למשוך אחרים לרבותיהם ולשיטותיהם, בראותו ששבה את לב ר' נחום בסיפוריו, שאלו, נו?, כאומר, אם כן, הרי ראוי שתבוא בעצמך להסתופף בצילו של הרבי.

ר' נחום שנמנה על חסידיו הגדולים של הרה"ק רבי דוד'ל סקווירער זי"ע, השיבו מיניה וביה, ואמר: אומר לך בפשטות, אבי, הינו יהודי ירא שמים, אך אדם די פשוט, אולם יש לי חבר, שאביו תלמיד חכם גדול ומורם מעם, אך מה אעשה, דאס איז 'מייך' טאטע און דאס איז 'זיין' טאטע! ... [הרי זה האבא שלי, והנה האבא שלי].

סיפורי משמרת

בליל התקדש החג של ראש השנה של שנת תש"ט לאחר תפילת מנחה, הזכיר רבינו את מרת גיטל גרינפעלד אשת החסיד ר' שמואל ע"ה מאנטוורפן, שהיתה אז מקשה לילד. הרבנית מנאראל ע"ה עמדה לידה כל הזמן, ושיגרה כמה טלגרמות אל רבינו, שיראה להזכיר בדחיפות אצל מרן זי"ע, כי היא היתה בסכנה גדולה. כאשר רבינו הזכיר את השם 'גיטל', הבין מרן כי הוא אומר 'יודל' [הכוונה לרבי יודל דיבעצקער - מעלנער ע"ה] ובעקבות כך פתח רבינו בשיחה ארוכה סביב ליודל דיבעצקער ע"ה ואביו רבי שמעון ע"ה.

רבינו בכל פעם שהיה מספר את הדברים מרוב חביבות והתרגשות שמרן שוחח עמו שיחה כה ארוכה בזמן הנשגב הזה של כניסת היום הגדול, בשעה שמלאכים יחפזון וחיל ורעה יאחזון, היה נוקט בהגדרת זמן רב, 'אפשר א האלבע שעה'.

מיד מרן התעניין בשלום יודל, ואחר כך האריך לספר עליו ועל אביו. מרן הגדיר את אביו ר' שמעון, 'אזא איד האט גקענט זיין פאר צווי הונדרעט יאר'. וכה סיפר: עמד על הפרק איזה נסיעה של מרן לשבות בעיר זאלקווא, והחורף היה בתוקפו וליוודל'ע, שהיה המשב"ק אין 'פעלצעל'. היה עליו לתפור פעלצעל, ומרן המשיך לתאר שאביו מרן מהרי"ד היה פעלץ עם צאוורון [- קאלנער], אף על פי שלוקיני ז"ל [מרן מהרי"ד זי"ע] לא היה קאלנער, וגם לא לאבי זקיני ז"ל [מהר"ש זי"ע]. והמשיך

לדבר על ענין הפעלצלעך, ואמר שפעם פעלץ משובח עשו מפרוה שקראו לזה 'פיי' [מבעל חי שקוראים לזה 'פעלדמו', זה גם מאוד מחמם וגם קל משקל]. ומיד הסתייג והוסיף, היינט דארף מען דאס נישט, רבינו פירש לעצמו את הדברים, שמרן חשש שלא יבינו בטעות שרצונו בפעלץ כזה. למעשה - המשיך מרן לספר תפרו לו פעלץ חדש, ועד דהכי והכא, הגיע אביו ר' שמעון שהיה מה'שארפע חסידים' לעיר בעלזא, וראה את בנו לבוש בבגד חדש ומבריק ועוד עם צאוורון, חרה לו הדבר, ואמר, 'אהה, קוק'טס נאר אהן מיין דאקטער', כשמרן משך את התיבה ד א ק ט ע ר, כנראה כעין התבטאותו של ר' שמעון עצמו.

בסופו של כל השיחה זו בירך מרן את היולדת, ובאותו הזמן נולדה לר' שמואל גרינפעלד ע"ה בתו מרת דאמען תחי'.

כוח הפועל בנפעל

ר' יודל דיבעצקער ע"ה היה משמש אצל מרן מהר"א זי"ע בבעלזא כשבע שנים. סיפר לרבינו, כי פעם אחת כאשר הכין את הקפה למרן זי"ע והניחו על השולחן, ובעת שמרן טעם ממנה, הביע את מורת רוחו שטעמה פגום. הכין יודל קפה אחר לאחר ששטף את הכלי ודקדק שיהא הכל כתיקונו. ברם שוב הביע מרן את מורת רוחו מהקפה. יודל שלא ידע את נפשו מה שונה יום מיומיים שלא שינה מאומה מסדר הכנת הקפה, יצא מחדר מרן ופגש באחד היושבים ותינה את צערו לפניו. הלה נתן לו מבט חריף ואמר לו, 'די קאווע טויג נישט? דו טויגסט נישט!' דבריו הנוקבים של היושב, חדרו אל עמקי נפשו, והבין שאכן זקוק היא לערוך את חשבון נפשו מדוע אין מעשיו רצויים אצל רבו הק'. סיפר יודל'ע, שנעמד בצד, והוזיל דמעות כמים בהרהורי תשובה, ולאחר מכן הכין מחדש כוס קפה שלישי, ואז אמר מרן, 'אהה, דאס איז א גוטע קאווע'.

גדול המחטיוו יותר מן ההורגו

החסיד ר' העניך לוסטיג ע"ה [שהיה איש אמונו של הרבי בעל 'אמרי אמת' מגור זצוק"ל, וניהל עכורו את עניניו הפרטיים באמריקה] סיפר לרבינו, שבעת שקיבלו - הוא וחבריו צו גיוס לצבא הפולני, נסע חברו לרבי מגור בעל ה'שפת אמת' זצוק"ל, ואמר לו שיש בדעתו לברוח לאמריקה מאימת הגיוס לצבא. ועדיף לו לברוח לשם מאשר ליפול

לידי הצבא של הגויים. השיב לו השפת אמת, 'איך לעב, איך האב פאר דיר א בעסערע עצה, דו פארסט אהיים, פארסטו דאך דעם 'וויסעל', ווארף זיך אריין אין וויסעל'. ברצותו לחדד את חומרת הדבר של ההגירה לאמריקא שכרוך בה חשש שמד רוחני, וגרועה היא יותר מהתאבדות פיזית.

רבינו הוסיף לכך הסבר משלו, ואמר, שיתכן שגדולי הצדיקים חזו בעיני רוחם את השואה האיומה העתידה לבוא על יהדות אירופה, ובכל זאת לא ראו פתרון בבריחה לאמריקה. כי ידעו שאלו הנוסעים לא יעמדו ביהדותם ח"ו, ואם כן למה זה אנכי, עדיף לעלות על המוקד לקדש ה'. מאשר לחיות עם איסורי סקילה וכתר רח"ל.

בהקשר לכך סיפר פעם רבינו 'כשהגעתי לאמריקה אחר המלחמה, שאלה ראשונה ששאלו אותי הבעלי בתים, איפה היו כל האדמורי"ם לפני השואה, למה לא אמרו ללכת לאמריקה או לא". עניתי להם מסביר דבר המתקבל על הלב.

סיפרתי להם, מעשה שהיה ביהודי נשוי עם בת זוגו שנים רבות ולא זכו לבנים. לאחר שאשתו הלכה לעולמה נשא אשה אחרת, ונולד להם בן, והיתה שמחה גדולה. הבן גדל וראו בו כעל כשרון גדול והצלח מאוד בלימודיו והיה לשם דבר. כשהגיע לגיל הנישואין, תרו אחר הזיווג המתאים לו, ומצאו שבעיירה אחת שם נפטר הרב, והשאיר אחריו בת יתומה מושלמת, ובעל הבתים החליטו לחפש עבורה חתן שיהא ראוי לשבת על מקום אביה הרב, ולמלאות את מקומו. הציעו את השידוך הזה לבחור, והיה עליו לנסוע לעיירה ההיא, ולעמוד למבחן טובי העיר, לאחר שישא את דבריו בבית הכנסת המקומי.

עם בוא הבחור לעיירה התאספו כל בני העיר לביהכ"נ לשמוע את דבריו. מחמת הקהל הרב נוצר דוחק גדול, ובני העיר נדחקו לכל מקום אפשרי לשמוע את הדרשה. מעל ארון הקודש היה גגון וגם לשם עלו אנשים רבים בכדי להקשיב לדרשה. עם עלותו של הבחור לארון הקודש לפתוח בדבריו, התמוטט לפתע אותו הגגון, ונפל על ראש הבחור ופגע בו עד שנהרג במקום רח"ל. מהומה גדולה נוצרה שם בעיר בעקבות המקרה הקשה, ובתוך כל המהומה טכסו עצות איך להביא את הידיעה המרה לאביו הזקן של הבחור שנפשו היתה קשורה בנפשו.

מבין הזקנים שבחבורה נעמדו שני אנשים שהציעו את עצמם למלאות משימה קשה זו, וקיבלו על עצמם לנסוע לאב האומלל ולמסור לו את הידיעה הקשה. נסעו